

31.8.2011

Dnro 1911/4/11

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

PÄÄTÖS TUOMARIN KÄYTTÄYTYMISTÄ KOSKEVAAN KANTELUUN

1

KANTELU

Asianajaja A arvosteli käräjätuomari B:n menettelyä Tuusulan käräjäoikeudessa 12.5.2011. Kantelun mukaan B edusti riita-asiassa asunto-osakeyhtiötä sen hallituksen puheenjohtajana ja asianajaja A edusti osakeyhtiön konkurssipesää. Kantelun mukaan käräjätuomari B ilmoitti A:lle mainittuna päivänä käräjäoikeuden eteisaulassa heti valmisteluistunnon jälkeen, että ”pidä huolta, ettet tule minun istuntooni Espoon käräjäoikeudessa.”

- - -

3

RATKAISU

3.1

Selvitysten sisältö

Käräjätuomari B kertoi toimineensa Kiinteistö Oy - - hallituksen puheenjohtajana. Kiinteistöyhtiön tiloissa ravintolatoimintaa harjoittanut yhtiö oli asetettu konkurssiin elokuussa 2010. Konkurssipesä piti tiloja hallussaan lokakuun 2010 alkuun saakka, mutta ei maksanut syyskuun vuokraa. Kiinteistöyhtiö vaati vuokraa kanneteitse Tuusulan käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus hyväksyi kanteen 30.12.2010 antamallaan yksipuolisella tuomiolla.

Konkurssipesä vaati tammikuussa 2011 yksipuolisen tuomion kumoamista. Tuusulan käräjäoikeudessa pidettiin 12.5.2011 asiassa valmisteluistunto, johon B osallistui ja jossa konkurssipesää edusti asianajaja A. B:n mukaan istunnossa A esitti väitteitä, jotka B:n mukaan hänen on täytynyt tietää paikkansa pitämättömiksi. Kun B tiedusteli joihinkin väitteisiin liittyen tarkennusta, että kiinteistöyhtiöllä olisi valmius esittää vastanäyttöä, ilmoitti A, että todistaja tulee kertomaan asiasta pääkäsittelyssä, ja että hän voi antaa todistajan yhteystiedot. B:n mukaan kiinteistöyhtiö joutui väitteiden vuoksi nimeämään ”turhan” todistajan. B kertoi huomauttaneensa A:ta hyvän asianajajatavan noudattamisesta, mihin A selvityksen mukaan vain totesi, että ”olet Espoon käräjäoikeuden käräjätuomari”.

B kertoi, että kun asianosaisten edustajat poistuivat valmistelusalista, A avasi oven ja B koki ”hänen ilmehtimisensä” oven avatessaan ivalliseksi. Tuolloin B lausui ääneen sen mitä hän ajatteli: Kun tulet käräjäoikeuteen, älä tule minun eteeni. Jos tulet, jäävään itseni. A kysyi, kieltääkö B häntä esiintymästä Espoon käräjäoikeudessa. B ilmoitti, että sitä hän ei tee eikä voi tehdä, mutta että hän tulee jääväämään itsensä. A ilmoitti kantelevansa asiasta.

Käräjätuomari B myönsi menettäneensä malttinsa. Hänen ei olisi tullut lausua ajatuksiaan ääneen. Toisaalta B oli menettelyssään avoin. B totesi, että tuomarin tulee tehdä jäävämisestään erillinen päätös, joten tilanne aktualisoituu mahdollisesti myöhemmin.

Kantelussaan A ei maininnut sitä, että B ilmoitti tulevansa jäävämään itsensä. Käräjätuomari B kertoi, että paikalla tilanteessa oli kiinteistöyhtiötä oikeudessa edustanut OTK C.

Espoon käräjäoikeuden **Laamanni** totesi, että B ei ole kyseessä olevassa tilanteessa hoitanut virka-tehtäviään. Hän on kuitenkin viitannut asemaansa käräjätuomarina, johon A oli selvityksen mukaan jo aikaisemmin valmisteluistunnossa viitannut. Laamannin käsityksen mukaan B:n menettely on ollut hänen asemansa huomioon ottaen harkitsematonta, mistä laamanni on hänen kanssaan keskustellut. Asia ei laamannin puolelta anna aihetta enempiin toimenpiteisiin. B:n mahdollinen esteellisyys asi-oissa, joissa A toimii asiamiehenä, tulee ratkaistavaksi, jos tällainen tilanne syntyy.

Oikeusasiamiehen kanslian tarkastaja kuuli 10.8.2011 kello 10.50 puhelimitse **OTK C:tä**, joka edusti valmisteluistunnossa kantajana ollutta kiinteistöyhtiötä. C:lle jäi kertomansa mukaan mielikuva, että asianajaja A:n käytös asian käsittelyssä oli ylimielisen oloista ja silmään pistävää. Käsiteltävä asia oli turhanpäiväinen ja aiheutti kireyttä tilanteessa. A ja B sanailivat keskenään oikeussalista poistut-taessa, mutta C ei kiinnittänyt erityistä huomiota sanailuun eikä pystynyt muistamaan keskustelun yk-sityiskohtia.

3.2

Kannanotto

Kantelussa arvosteltu B:n menettely ei liity hänen virkaansa käräjätuomarina vaan yksityiseen toimin-taan asunto-osakeyhtiön puheenjohtajan ominaisuudessa. B on ollut läsnä asunto-osakeyhtiön edus-tajana riita-asian valmisteluistunnossa. Hän ei kuitenkaan ole toiminut asunto-osakeyhtiön oikeuden-käyntiasiamiehenä. Asian käsittely ei tapahtunut B:n ”omassa” tuomioistuimessa. Käsittelyssä Tuusu-lan käräjäoikeudessa on kaikkien tiedossa ilmeisesti ollut, että B on Espoon käräjäoikeuden käräjä-tuomari.

Totean, että käräjätuomarilta voidaan edellyttää asianmukaista käytöstä tietyissä rajoissa myös vi-rantoimituksen ulkopuolella. Tässä asiassa tuomarin käyttäytymisvelvollisuutta koskeva tarkastelu yhdistyy tuomarin esteettömyyttä koskevan sääntelyn tarkasteluun.

Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tuomari on esteellinen, jos asi-anosainen on tuomarin tai hänen 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun läheisensä vastapuoli muussa oikeudenkäynnissä tai viranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa. Pykälän 3 momentin mukaan tavanomaisena pidettävään asiakkuuteen, omistukseen tai niihin verrattavaan seikkaan pe-rustuva suhde asianosaiseen ei aiheuta 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua esteellisyyttä.

Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan tuomari on esteellinen käsittelemään samaa asiaa tai sen osaa uudelleen samassa tuomioistuimessa, jos on perusteltua aihetta epäillä hänellä olevan asiaan ennakoasenne hänen asiassa aikaisemmin tekemänsä ratkaisun tai muun erityisen syyn vuoksi. Pykälän 3 momentin mukaan tuomari on esteellinen myös, jos jokin muu tässä luvussa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa.

Tuomarin toimimista asunto-osakeyhtiön hallituksen puheenjohtajana on pidetty tavanomaisena yh-teiskunnallisena osallistumisena, joka ei sinällään ole ongelmallista tuomarin esteettömyys- ja riip-

pumattomuusvaatimusten kannalta (Ks. Tapanila, Antti: Tuomarin esteellisyys, Jyväskylä 2007, s. 142 ja 376–381).

Käräjätuomari voi asunto-osakeyhtiön hallintoon kuulumisen kautta joutua oikeustoimiin ja sitä kautta vastapuoliasetelmaan eri henkilöiden tai heidän oikeudenkäyntiasiamiesten kanssa. Tällöin voi tulla tapauskohtaisesti tarpeelliseksi arvioida sitä, voiko tuomari toimia esteettömänä asiassa, jolla on henkilöllinen liityntä vireillä olevan vastapuoliasetelman aikaansaavan oikeudenkäynnin kanssa. Tällaisissa tilanteissa esteellisyys voi syntyä myös, vaikka käsiteltävällä asialla ei olisi asiallista liityntää vastapuoliasetelman synnyttäneeseen juttuun. Oikeudenkäynteihin perustuvaan vastapuoliasetelmaan liittyvä esteellisyys on kuitenkin ajallisesti voimassa vain niin kauan kuin tuomarin ja toisen asianosaisen välinen oikeudenkäynti on vireillä. Sen päätyttyä tuomarin esteellisyys voi nyt puheena olevalla perusteella syntyä lähinnä silloin, jos tuomari on saanut aikaisemmasta oikeudenkäynnistä ennakkokäsityksen käsittelemälleen asialle, tai tuomarin ja asianosaisen välille on muodostunut poikkeuksellisen negatiivinen suhde (ks. Tapanila mts. 146–147).

Käräjätuomari B on myöntänyt menettäneensä malttinsa ja sen, että hänen ei olisi tullut lausua ajatukseen ääneen. Espoon käräjäoikeuden laamanni on pitänyt B:n menettelyä harkitsemattomana ja ilmoittanut keskustelleensa asiasta B:n kanssa.

Totean, että tässä asiassa ongelmallisena ei ole pidettävä edellä puhuttua ”normaalialla” vastapuoliasetelmaan perustuvaa esteellisyyden mahdollisuutta. Sitä vastoin ongelmallisena pidän sitä, että B on oikeussalissa poistuttaessa antamallaan lausunnolla heikentänyt hänen ja asianajaja A:n ammatillisia välejä. B on tehnyt selväksi, että hänen puheenjohtajuudellaan ei tulla käsittelemään Espoon käräjäoikeudessa asioita, joissa asianajaja A on mukana. B on antanut ymmärtää, että asianajaja A:n tulisi vapaaehtoisesti jättäytyä pois B:n vastuulla olevista asioista, ja ilmoittanut, että hän tulee vaihtoehtoisesti jäävänsä itsensä pois asioista, joissa A toimii.

Sanotunlaisen tilanteen aikaansaaminen ei ole käräjätuomarille asianmukaista. Näin olisi siinäkin tapauksessa, että asian taustalla voitaisiin katsoa olleen jonkinlaista provosointia, mitä ei ole voitu selvittää luotettavasti kirjallisessa kantelumenettelyssä. Kyse on oikeudenhoidon ammattilaisista, joiden tulee voida tehdä yhteistyötä kolmansia ihmisiä koskevien oikeusasioiden hoitamisessa. Tarpeettomasta välien kiristämisestä johtuva tuomarin esteellisyys mahdollisissa tulevista asioissa on haitallista oikeudenkäyntiasiamiestä etsivien ihmisten niin sanotulle omavalintaoikeudelle, ja aiheuttaa hallinnollista rasitusta käräjäoikeudessa esimerkiksi mahdollisten juttujen uudelleenjaon muodossa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen käräjätuomari B:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.